

25. 2. 2002

ID: 15824

Odpůrčí žaloba

Odpůrčí žaloba je v případě pohledávek na daních jedním ze způsobů, umožňujícím finančnímu úřadu jako orgánu oprávněnému vybírat daně, daň vybrat nebo tuto vymáhat.

Odpůrčí žaloba je v případě pohledávek na daních jedním ze způsobů, umožňujícím finančnímu úřadu jako orgánu oprávněnému vybírat daně, daň vybrat nebo tuto vymáhat.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 1989/2001, ze dne 5.2.2002)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce Finančního úřadu ve V., proti žalované M. B., zastoupené advokátem, o určení neúčinnosti právního úkonu, vedené u Okresního soudu v České Lípě pod sp. zn. 9 C 1916/2000, o dovolání žalobce proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočky v Liberci ze dne 21. června 2001 č.j. 29 Co 226/2001-43, tak, že usnesení krajského soudu se zrušuje a věc se vrací Krajskému soudu v Ústí nad Labem k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobce se domáhal, aby bylo určeno, že dohoda o vypořádání zaniklého společného jmění manželů (dále též jen "SJM"), uzavřená dne 20.1.2000 mezi žalovanou a jejím manželem K. B., je vůči němu právně neúčinná. Žalobu zdůvodnil tím, že uvedenou dohodou bylo zkráceno uspokojení jeho vymahatelné pohledávky, kterou má vůči K. B. ve výši 318.075,- Kč. Žalovaná se stala podle této dohody výlučným vlastníkem "nemovitostí zapsaných u Katastrálního úřadu v Č. L. na LV č. 1018, obec K. Š., kat. území K. Š., - zastavěná plocha, rozestavěno, st. parc. č. 1260, zahrada parc. č. 1015/1", které do té doby patřily do SJM žalované a K. B., a žalobce tak byl jako věřitel zkrácen "na svém právu vymáhat pohledávky prodejem nemovitostí ve vlastnictví daňového dlužníka".

Okresní soud v České Lípě rozsudkem ze dne 22.2.2001 č.j. 9 C 1916/2000-27 určil, že dohoda o vypořádání zaniklého společného jmění manželů, uzavřená dne 20.1.2000 mezi žalovanou a K. B., je vůči žalobci právně neúčinná, a rozhodl, že "žalovaná je povinna zaplatit žalobci na náklady řízení ve výši 0,- Kč" a že žalovaná je povinna zaplatit "do pokladny Okresního soudu v České Lípě" soudní poplatek ve výši 1.000,- Kč. Na základě provedených důkazů dovedl, že žalobce je k podání odpůrčí žaloby aktivně legitimován, neboť má na základě vykonatelného výkazu nedoplatků sestaveného Finančním úřadem v N. B. dne 6.10.1999 pod č.j. 33107/99/175970/5134 vůči K. B. vymahatelnou pohledávku ve výši 318.075,- Kč a že mezi žalovanou a K. B. došlo dne 20.1.2000 k uzavření dohody o vypořádání části SJM, pravomocně zúženého rozsudkem Okresního soudu v České Lípě ze dne 4.8.1999 č.j. 7 C 1132/99-8, podle které se žalovaná stala výlučnou vlastníci "parcely č. 1015/1 - zahrada o výměře 1.158 m², stavební parcely č. 1260 - zastavěná plocha o výměře 66 m² a rozestavěné nezkolaudované garáže postavené na stav. parcele č. 1260", zapsaných u Katastrálního úřadu v Č. L. na listu vlastnictví č. 1018 pro obec a katastrální území K. Š.; právní účinky vkladu

vlastnického práva do katastru nemovitostí nastaly ke dni 21.2.2000. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že K. B. "se úkonem vypořádání zbavil majetku pokud jej převedl na základě dohody o vypořádání na svou manželku" a že tak zkrátil uspokojení vymahatelné pohledávky žalobce. Protože se žalované nepodařilo prokázat, že úmysl K. B. zkrátit uspokojení žalobcovy pohledávky nemohla poznat (žalovaná naopak sama při jednání uvedla, že o dlužích svého manžela vůči finančnímu úřadu věděla), je dohoda o vypořádání zaniklého SJM, uzavřená dne 20.1.2000 mezi žalovanou a K. B., ve smyslu ustanovení § 42a obč. zák. vůči žalobci neúčinná.

K odvolání žalované Krajský soud v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci usnesením ze dne 21.6.2001 č.j. 29 Co 226/2001-43 rozsudek soudu prvního stupně zrušil a řízení zastavil. Dovodil, že podle ustanovení § 10 odst. 1 zákona č. [531/1990](#) Sb., o územních finančních orgánech, ve znění pozdějších předpisů, má "ze všech územních finančních orgánů" způsobilost být účastníkem občanského soudního řízení pouze finanční ředitelství. Protože "zde v postavení žalobce vystupuje finanční úřad", který nemá způsobilost být účastníkem řízení ve smyslu ustanovení § 19 o.s.ř., trpí řízení nedostatkem podmínky řízení, který nelze odstranit. Odvolacímu soudu proto "nezbylo" než podle ustanovení § 221 odst.2 písm.c) o.s.ř. "ve spojení" s § 104 odst.1 o.s.ř. rozsudek soudu prvního stupně zrušit a řízení zastavit.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Namítá, že zákon č. [337/1992](#) Sb., o správě daní a poplatků, ve znění účinném od 1.1.1995 přiznává v ustanovení § 1 odst. 2 finančním úřadům jako správcům daně způsobilost být účastníkem občanského soudního řízení ve věcech "správy daní". Správou daní se rozumí právo činit opatření, potřebná ke správnému a úplnému zjištění, stanovení a splnění daňových povinností, zejména právo vyhledávat daňové subjekty, daně vyměřit, vybrat, vyúčtovat, vymáhat nebo kontrolovat jejich splnění ve stanovené výši a době. Žaloba podle ustanovení § 42a obč. zák. je jedním ze způsobů, který finančnímu úřadu jako orgánu oprávněnému vybírat daně (věřiteli) může umožnit vybrání daně nebo její vymáhání. Řízení, ve kterém se finanční úřad domáhá určení neúčinnosti právního úkonu, kterým bylo zkráceno uspokojení pohledávky na daních, je proto věcí správy daně a finanční úřad má v takovém řízení způsobilost být účastníkem řízení. Žalobce navrhl, aby dovolací soud napadené usnesení zrušil a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř. a že jde o usnesení, proti kterému je podle ustanovení § 239 odst. 1 písm. a) o.s.ř. dovolání přípustné, přezkoumal napadené usnesení ve smyslu ustanovení § 242 o.s.ř. bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Podle ustanovení § 90 o.s.ř. jsou účastníky řízení o dvoustranných právních vztazích mezi žalobcem a žalovaným (tzv. sporného řízení) žalobce a žalovaný. Vymezení účastníků řízení se v tomto případě zakládá procesním způsobem; žalobcem je ten, kdo podal u soudu žalobu, a žalovaným je ten, koho žalobce v žalobě za tohoto účastníka řízení označil.

Podle ustanovení § 19 o.s.ř. způsobilost být účastníkem řízení má ten, kdo má způsobilost mít práva a povinnosti; jinak jen ten, komu ji zákon přiznává.

Podá-li u soudu žalobu ten, kdo ve smyslu ustanovení § 19 o.s.ř. není způsobilým účastníkem řízení, jde o nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit. K takovému nedostatku je soud povinen - jak správně uvádí odvolací soud - kdykoliv za řízení (tedy i v průběhu odvolacího řízení) přihlédnout a řízení zastavit [srov. § 104 odst.1 a § 221 odst.2 písm.c) o.s.ř.]. V posuzované věci však o takovýto případ nejde.

Finanční úřady jsou územní finanční orgány (srov. § 2 zákona č. [531/1990](#) Sb., o územních finančních orgánech, ve znění pozdějších předpisů), které, jak uvádí ustanovení § 1 odst. 1 písm. a) zákona č. [531/1990](#) Sb., o územních finančních orgánech, ve znění pozdějších předpisů, jako správní úřady mimo jiné vykonávají "správu daní, odvodů a záloh na tyto příjmy, včetně jejich příslušenství".

Podle ustanovení § 1 odst. 2 věty první zákona č. [337/1992](#) Sb., o správě daní a poplatků (ve znění pozdějších předpisů), "správou daně se rozumí právo činit opatření potřebná ke správnému a úplnému zjištění, stanovení a splnění daňových povinností, zejména právo vyhledávat daňové subjekty, daně vyměřit, vybrat, vyúčtovat, vymáhat nebo kontrolovat podle tohoto zákona jejich splnění ve stanovené výši a době". Ustanovení § 1 odst. 2 věty druhé tohoto zákona (ve znění účinném od 1.1.1995) uvádí, že "správce daně má způsobilost být účastníkem občanského soudního řízení ve věcech správy daní a v tomto rozsahu má i procesní způsobilost".

Z uvedeného vyplývá, že zákon (ustanovení § 1 odst. 2 věty druhé zákona č. [337/1992](#) Sb., ve znění účinném od 1.1.1995) přiznává finančním úřadům jako správcům daně způsobilost být účastníky občanského soudního řízení. Tuto způsobilost však nemají v plném rozsahu (ve všech věcech patřících do pravomoci soudů), ale jen v těch věcech, v nichž jde o správu daní, tedy o zjištění, stanovení a splnění daňových povinností fyzických a právnických osob. Ke správě daní patří zejména vyhledávání daňových subjektů, vyměrování daní, jejich vybírání, vyúčtování a vymáhání. Ve smyslu ustanovení § 19 části věty za středníkem o.s.ř. proto jsou finanční úřady v uvedeném rozsahu způsobilými účastníky řízení.

V posuzovaném případě žalující finanční úřad žalobou uplatnil právo odporovat právnímu úkonu, který - podle jeho tvrzení - učinil daňový dlužník v úmyslu zkrátit vymoženou dlužnou daň. Ve shodě s ustanovením § 42a odst. 3 obč. zák. žalobu podal proti osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn (proti žalované M. B.).

Smyslem žaloby podle ustanovení § 42a obč. zák. (odpůrcí žaloby) je dosáhnout rozhodnutí soudu, kterým by bylo určeno, že je vůči věřiteli právně neúčinný dlužníkuv právní úkon, kterým bylo zkráceno uspokojení jeho vymahatelné pohledávky. Rozhodnutí soudu, kterým bylo odpůrcí žalobě vyhověno, je podkladem k tomu, aby se věřitel na základě titulu způsobilého k výkonu rozhodnutí, vydaného proti dlužníku domáhal nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) postižením toho, co odporovaným právním úkonem ušlo z dlužníkovu majetku, a to nikoliv proti dlužníku, ale vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn. Jestliže uspokojení věřitele z tohoto majetku není dobře možné, může se věřitel domáhat, aby mu ten, komu z odporovatelného právního úkonu dlužníka vznikl prospěch, vydal takto získané plnění.

Z uvedeného vyplývá, že odpůrcí žaloba je právním prostředkem sloužícím k uspokojení vymahatelné pohledávky věřitele. U pohledávek na daních jde o jeden ze způsobů, který finančnímu úřadu jako

orgánu oprávněnému vybírat daně (tedy "věřiteli") může umožnit vybrání daně nebo její vymáhání (po osobě, v jejíž prospěch byl odporovatelný právní úkon učiněn, nebo které z takového právního úkonu vznikl prospěch). V řízení zahájeném odpůrcí žalobou tedy z tohoto hlediska jde o věc správy daně.

Nejvyšší soud České republiky z těchto důvodů dospěl k závěru, že ve věci, jejímž předmětem je uplatněné právo odporovat právnímu úkonu dlužníka, zkracujícím uspokojení vymahatelné pohledávky na daních, má finanční úřad, ačkoliv jako správní úřad nemá vlastní způsobilost mít práva a povinnosti, způsobilost být účastníkem občanského soudního řízení, neboť mu zákon tuto způsobilost přiznává (srov. též usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28.1.1998 sp. zn. 2 Cdon 1738/97, které bylo uveřejněno pod č. 63 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1998).

Na tomto závěru nemůže nic změnit ani právní názor, obsažený v rozsudku Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12.1.1994 sp.zn. Odon 8/93, který byl uveřejněn pod č. 74 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1995, na který poukazuje odvolací soud ve svém usnesení. Tento právní názor, který vychází z právní úpravy platné do 31.12.1994, se nyní (tj. po dni 1.1.1995, kdy nabyl účinnosti zákon č. [255/1994](#) Sb., kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. [337/1992](#) Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů) již nemůže vzhledem k odlišné legislativní úpravě uplatnit.

Z uvedeného vyplývá, že usnesení odvolacího soudu není správné. Nejvyšší soud České republiky je proto zrušil a věc vrátil Krajskému soudu v Ústí nad Labem k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 část věty za středníkem a § 243b odst. 3 věta první o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Splnění dluhu](#)
- [Daně](#)
- [Insolvence, vylučovací žaloba](#)
- [Insolvence a pojistné na zdravotní pojištění](#)
- [Oddlužení](#)
- [Odměna insolvenčního správce](#)
- [Obtížně ocenitelný majetek](#)
- [Oddlužení](#)
- [Odporovatelnost](#)
- [Incidenční spory](#)
- [Dodání zboží dle zákona o DPH](#)